

**Πρόταση αξιοποίησης των σύγχρονων τεχνικών προσέγγισης
των Παραστατικών Τεχνών
σε Προγράμματα Ευαισθητοποίησης
των Μαθητικών Κοινοτήτων και των Τοπικών Κοινωνιών
στο θέμα της Αειφορικής Διαχείρισης των Απορριμμάτων
με αφορμή το έργο του εννοιολογικού καλλιτέχνη
Hans-Jürgen Schult : «Trash People»**

Πηνελόπη Αβούρη

MSc Θεατρικών Σπουδών, Αναπληρώτρια Υπεύθυνη του ΚΠΕ Λιθακιάς Ζακύνθου
penelopeavouri@hotmail.com

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το αίτημα για «δράσεις στην κοινότητα» που στοχεύουν στην διάδοση φιλοπεριβαλλοντικών αντιλήψεων και πρακτικών και την διαμόρφωση του περιβαλλοντικά «εγγράμματος» πολίτη, αποτελεί βασική επιδίωξη της εκπαίδευσης για την αειφορία. Η οικολογική παρέμβαση που επιχειρεί ο H. J. Schult με τις ανά τον κόσμο εκθέσεις των «Ανθρώπων – Σκουπιδιών», αποτέλεσε το ερέθισμα για την εισήγηση αυτή, που στοχεύει να συζητήσει τους εκπαιδευτικούς στόχους και τους τρόπους υλοποίησης στα προγράμματα Π.Ε. με θέμα τα «Απορρίμματα», δραστηριοτήτων εκπαιδευτικού δράματος που θα εμπλέξουν συναισθηματικά τους μαθητές, θα ενεργοποιήσουν την φαντασία και την δημιουργικότητα τους έτσι ώστε χρησιμοποιώντας τις σύγχρονες τεχνικές της παράστασης να σχεδιάσουν δρόμους που απευθύνονται στην κοινότητα για να την προβληματίσουν και να δραστηριοποιήσουν την τοπική κοινωνία σε σχέση με το θέμα της διαχείρισης των απορριμμάτων.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Διδακτική μεθοδολογία και προτάσεις

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: αειφορική διαχείριση απορριμμάτων, περιβαλλοντικός εγγραμματισμός, αειφορική ανάπτυξη, «δράση στην κοινότητα», εννοιολογική τέχνη, ecological art, θεατρική αγωγή, εκπαιδευτικό δράμα, οικο-θέατρο, θέατρο αστικού περιβάλλοντος, θέατρο δρόμου, happening, performance art, physical theatre, devised theatre.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το περιβάλλον απειλείται σήμερα περισσότερο από ποτέ, από την αλόγιστη ανθρώπινη δραστηριότητα. Οι άνθρωποι καθημερινά παράγουν, καταναλώνουν και απορρίπτουν τα μέσα της συντήρησής τους, μετά τη χρήση τους. Η ανεξέλεγκτη παραγωγή και διάθεση των απορριμμάτων αποτελεί μείζον περιβαλλοντικό πρόβλημα και ενέχει κινδύνους, που η αποσόβηση τους απαιτεί τη λήψη μέτρων και στις τρεις διαστάσεις της ανθρώπινης δραστηριότητας. Κατά συνέπεια, είναι βασικό ζητούμενο της Π.Ε., η ευαισθητοποίηση ευρύτερων κοινωνικών ομάδων σε θέματα οικολογίας, η διάδοση φιλοπεριβαλλοντικών αντιλήψεων και πρακτικών στην εκπαιδευτική κοινότητα, καθώς και η διάχυση της γνώσης για την αειφόρο ανάπτυξη στους φορείς

που συμμετέχουν στη διαμόρφωση, λήψη, εφαρμογή και έλεγχο των αποφάσεων για την προστασία του φυσικού, ανθρωπογενούς και πολιτισμικού περιβάλλοντος. Το αίτημα για «δράσεις στην κοινότητα», αποτελεί βασική επιδίωξη της εκπαίδευσης για την αειφορία σε τοπικό και διεθνές επίπεδο και κεντρικό άξονα όσων προγραμμάτων Π.Ε. προσανατολίζονται στην ανάδειξη του κοινωνικού και κριτικού χαρακτήρα του θεσμού (Γεωργιόπουλος, 2002).

Την τελευταία δεκαετία, τα προγράμματα Π.Ε που εκπονούνται διεθνώς, στοχεύουν στην διαμόρφωση του περιβαλλοντικά «εγγράμματου» μαθητή του σήμερα – πολίτη του αύριο, και απαιτούν την αναζήτηση των μεθόδων μάθησης, που ορίζουν το τοπικό περιβάλλον ως βασικό χώρο δράσης και ανάπτυξης μιας κοινωνικά βιώσιμης περιβαλλοντικής πολιτικής. Είναι προγράμματα που εξετάζουν ολιστικά τα περιβαλλοντικά προβλήματα, μέσω της κριτικής αποτίμησης των οικονομικών, κοινωνικών, πολιτικών και πολιτιστικών συνθηκών που τα δημιουργούν (Glotfelty & Fromm, 1996). Είναι, τέλος, προγράμματα που προϋποθέτουν το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία, την λειτουργική αλληλεπίδραση σχολείου και κοινότητας και καθοδηγούν τους μαθητές/μαθήτριες στην συμμετοχική δράση όσον αφορά την ανάδειξη των οικολογικών προβλημάτων και την επίλυση τους (Hart, 1997).

Στην αυγή του 21^{ου} αιώνα, λοιπόν, ο σχεδιασμός των δραστηριοτήτων ενός προγράμματος Π.Ε. στοχεύει να παρακινήσει τους μαθητές να αξιοποιήσουν τις άμεσες βιωματικές τους εμπειρίες, δρώντας κριτικά αλλά και συμμετοχικά, όσον αφορά την διερεύνηση και την επίλυση των προβλημάτων του δικού τους τοπικού περιβάλλοντος (Breiting & Mogensen, 1999).

ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΗΣ ECO ART ΚΑΙ Η ΕΚΘΕΣΗ «ΑΝΘΡΩΠΟΙ-ΣΚΟΥΠΙΔΙΑ» ΤΟΥ HANS-JURGEN SCHULT

Οι σύγχρονοι εικαστικοί καλλιτέχνες, που ενδιαφέρονται για το τοπικό και παγκόσμιο περιβάλλον, και με την τέχνη τους προσπαθούν να ερμηνεύσουν την φύση και να αναδείξουν το λειτουργικό ιδεώδες της, συγκροτούν το κίνημα της Ecological Art. Τα eco-art καλλιτεχνικά περιβάλλοντα υλοποιούνται με στόχο να ενημερώσουν και να ευαισθητοποιήσουν την κοινότητα για τα περιβαλλοντικά προβλήματα και μέσω της αμφισβήτησης των προκαταλήψεων των θεατών, να προωθήσουν τον κοινωνικό διάλογο και να συμβάλλουν στον κοινωνικό μετασχηματισμό, προτείνοντας νέους τρόπους συνύπαρξης με το περιβάλλον φυσικό και ανθρωπογενές (Inwood, 2003 & Sanders, 1992).

Ο γερμανός εννοιολογικός καλλιτέχνης¹ και δημιουργός happening² Hans-Jürgen Schult, χρησιμοποιεί τα σκουπίδια ως δομικό υλικό των έργων του. Ο Schult, ο οποίος περιγράφει τον εαυτό του ως ένθερμο υποστηρικτή της «νέας οικολογικής συνείδησης» και χαρακτηρίζεται από την Washington Post ως «πρωτοπόρος της eco art» (Beckman, 2008), εξέθεσε το 1996 στη Βόρεια Ρηνανία χίλια ανθρώπινα ομοιώματα σε φυσικό μέγεθος, κατασκευασμένα από ανακυκλώσιμα σκουπίδια,

¹ Το εικαστικό κίνημα της εννοιολογικής τέχνης (conceptual art), εμφανίστηκε την δεκαετία του '60. Συγγενεύει με τη λογοτεχνία, επειδή είναι ένα είδος τέχνης που υλικό της έχει την γλώσσα - μετά το 1965 οι καλλιτέχνες δεν σκέφτονται πια την πραγματοποίηση του αντικειμένου τέχνης, αλλά το ίδιο το αντικείμενο τέχνης και δίνουν το προβάδισμα στην συζήτηση για τη διάδοση και την κατανόηση του έργου τους. Στόχος του κινήματος είναι να καταργήσει τη διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στην τέχνη και τη θεωρία της τέχνης, συνεπώς οι προθέσεις του καλλιτέχνη θεωρούνται σημαντικότερες από την εφαρμογή των στυλιστικών κανόνων και το εικαστικό αποτέλεσμα. (Sol Le Witt 1967).

² Ο όρος επινοήθηκε στα 1950 και κατονομάζει ένα γεγονός το οποίο καταργεί το όριο μεταξύ της τέχνης και του θεατή και γι' αυτό το λόγο χρησιμοποιείται από πολλούς ακτιβιστές καλλιτέχνες. Είναι μια δραστηριότητα που προτείνεται κι εκτελείται από τους καλλιτέχνες και τους θεατές, χρησιμοποιώντας το τυχαίο ή απρόβλεπτο γεγονός, και την περιβάλλουσα πραγματικότητα.

θρυμματισμένα τσίγκινα και μεταλλικά δοχεία ή ηλεκτρονικά απόβλητα.³ Η έκθεση «άνθρωποι – σκουπίδια»⁴ (εικόνα 1) αποτελεί κριτικό σχολιασμό για την υπερκατανάλωση και στοχεύει να επιστήξει τη διεθνή προσοχή στον «πόλεμο των σκουπιδιών» όπως τον αποκαλεί ο Schult, έναν πόλεμο που, κατά γενική ομολογία, είναι η μεγαλύτερη μάχη που αντιμετωπίζει σήμερα η ανθρωπότητα.

Εικόνα 1: Η έκθεση «άνθρωποι – σκουπίδια»

Η οικολογική παρέμβαση που επιχειρεί ο Schult με τις εκθέσεις των «Ανθρώπων – Σκουπιδιών», αποτέλεσε το ερέθισμα για την εισήγηση αυτή που στοχεύει να συζητήσει τους εκπαιδευτικούς στόχους και τους τρόπους υλοποίησης, στα προγράμματα Π.Ε. με θέμα την «Διαχείριση των Απορριμμάτων», δραστηριοτήτων στα πλαίσια της Θ.Α. που θα εμπλέξουν συναισθηματικά τους μαθητές και θα ενεργοποιήσουν τη φαντασία και τη δημιουργικότητα τους στον σχεδιασμό και την υλοποίηση θεατρικών δρώμενων που απευθύνονται στην κοινότητα για να την προβληματίσουν, ώστε να δραστηριοποιήσουν την τοπική κοινωνία στην κατεύθυνση της αειφορικής διαχείρισης των απορριμμάτων.

Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Το θέατρο στο σχολείο, ως επικοινωνιακή δραστηριότητα, ενθαρρύνει τους μαθητές/μαθήτριες να χρησιμοποιήσουν τις δραματικές συμβάσεις και τεχνικές για να ερμηνεύσουν και να κατανοήσουν, αφενός την προσωπική και συλλογική τους ταυτότητα και αφετέρου το πλέγμα των κοινωνικών σχέσεων μέσα στο οποίο καλούνται να συμβιώσουν. Έτσι, θα μπορέσουν να ενταχθούν οργανικά στο ευρύτερο σύνολο, που κάθε φορά ανήκουν, και να αναπτύξουν τις δεξιότητες, στάσεις και συμπεριφορές του ενεργού πολίτη ως αποτέλεσμα σύνθεσης του φαντασιακού με την κριτική σκέψη και το συναίσθημα.

Κατά την διδασκαλία της Θ.Α.⁵ - στην οποία περιλαμβάνονται η παιδεία για το δράμα και την παράσταση και η αγωγή μέσα από αυτά, και η οποία ορίζεται ως μια

³ Η έκθεση του Schult είναι εμπνευσμένη από τα αγάλματα του στρατού από τερακότα που βρίσκεται στο μασωλείο του πρώτου Κινέζου αυτοκράτορα Qin Shi Huang, στα ανατολικά της πόλης Χσιάν, στην Κίνα. Portal (2007).

⁴ Η έκθεση «άνθρωποι – σκουπίδια» ταξίδεψε στην Κόκκινη Πλατεία της Μόσχας (1999), το Σινικό Τείχος της Κίνας (2001), τις Πυραμίδες της Γκίζας (2002), και την Ανταρκτική (2008).

⁵ Η Θεατρική Αγωγή και όχι το Εκπαιδευτικό δράμα, διότι ως δράμα ορίζεται το *γραπτό κείμενο* που ακολουθεί μία συγκρουσιακή δράση (Pavis, 2006), και άρα ο όρος, κατά την γνώμη μου, δεν συμπεριλαμβάνει και την «ιστορία» και την παράσταση της.

δομημένη παιδαγωγική διαδικασία, με στόχο την ολόπλευρη προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη των μαθητών/μαθητριών, καθώς και την αποτελεσματικότερη αφομοίωση της γνώσης μέσα στο κοινωνικό της πλαίσιο (Π. Ι. Σεπτέμβρης 2011) - καλούμαστε να πλάσουμε ένα «χώρο» όπου η σκηνική πραγματικότητα δημιουργείται μέσα από συζητήσεις και δημόσιες ανταλλαγές απόψεων, και όπου οι μαθητές/μαθήτριες συναντώνται ως πολίτες, δηλαδή για να μιλήσουν και να δράσουν μαζί, το «χώρο των φαινομένων» (space of appearances, Arendt, 1989). Στο χώρο αυτό, συν-δημιουργούμε με τους μαθητές μας ένα πολιτισμικό γεγονός, το θεατρικό δράσιμο, που πραγματώνεται μέσω της κοινωνικής ανταλλαγής ανάμεσα στους μαθητές -ηθοποιούς και τους θεατές (Boal, 1995) με σκοπό οι μαθητές/μαθήτριες:

- Να κατανοήσουν τον κόσμο που μας περιβάλλει και να ερμηνεύσουν και να επαναπροσδιορίσουν αξίες, στάσεις, συμπεριφορές, ιδέες, απόψεις στηριζόμενοι στη συνειδητοποίηση της βιωματικής εμπειρίας.
- Με την μέθοδο των ομάδων εργασίας να συνεργαστούν, να αλληλεπιδράσουν και να αποκτήσουν συλλογική ευθύνη απέναντι στην πορεία της μάθησης.
- Με τον αυτοσχεδιασμό καταστάσεων και γεγονότων να ενισχύσουν την αυτο-έκφραση, η οποία μεταλλάσσει τη σχέση με τον εαυτό μας και τους άλλους και προάγει την αυτογνωσία και την ετερο-συναίσθηση.
- Και τελικά, να εκπαιδευτούν να προβάλλουν τη δικιά τους φωνή στα δημόσια δράσιμα, συμβάλλοντας στην προσπάθεια της βελτίωσης της κοινωνίας ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες όλων μας (Άλκηστις, 1998 & Woolland, 1999).

ΟΙ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ: ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Το θέατρο καλύπτει την ανάγκη του ανθρώπου για αναπαράσταση καταστάσεων και βιωμάτων και εξελίσσεται μαζί με την κουλτούρα και τον τρόπο ζωής μας, ώστε να καλύψει τα μοντέλα δράσεων, που θέλει να κοινοποιήσει ο καλλιτέχνης. Σήμερα, οι θεατρικές ομάδες που πιστεύουν στην ομαδική δουλειά και δημιουργία, επιδιώκουν να επικοινωνήσουν με τους θεατές των παραστάσεων τους σε θέματα περιβάλλοντος, φυσικού και ανθρωπογενούς και στρέφονται προς το «οικολογικό θέατρο» και «το θέατρο του αστικού περιβάλλοντος».

Το οικολογικό θέατρο

Το «Θέατρο του Οίκου», οικο-λογικό με τη λογική του οίκου που φιλοξενεί πολιτισμούς, σύμφωνα με τον βασικό εισηγητή του είδους σκηνοθέτη Wlodzimierz Staniewski, σέβεται την πολιτισμική διαφορετικότητα του «ξένου», ανοίγει την πόρτα του σε όποιον ψάχνει για ταυτότητα και προσφέρει «άρτον» και «οίνον». Τα οικο – θέατρα που λειτουργούν σήμερα είναι θεατρικές πρωτοβουλίες, που επιδιώκουν την αναθέρμανση λαϊκών παραδόσεων και εμπνέονται από πρακτικές φυλών, εθνοτήτων ή κοινοτήτων. Αποτελούν μια θεατρική χειρονομία ανθρωπολογικού τύπου που προχωρεί στην οικειοποίηση εθίμων και ομαδικών συμπεριφορών που ανήκαν στις αλλοτινές κοινότητες (Βαροπούλου, 1999).

Το θέατρο της «συνεργατικής δημιουργίας»

Την εμπειρία του οικο- θεάτρου μπορούμε να προσεγγίσουμε με τους μαθητές μας, μέσω των τεχνικών του devised theatre. Devised ονομάζεται μια παράσταση, με αρχή, μέση και τέλος, η οποία εκπονείται και πραγματώνεται από μια ολόκληρη θεατρική ομάδα. Το κείμενο/παρτιτούρα της παράστασης προέρχεται από προσωπικές εμπειρίες, από φανταστικές ιστορίες που καταθέτουν οι συμμετέχοντες στην ομάδα,

από διαλόγους και συμβάντα κατά τη διάρκεια της συλλογικής διαδικασίας. Οριστικοποιείται μέσω αυτοσχεδιασμών, που προτείνουν και εξελίσσουν οι συμμετέχοντες κατά την διάρκεια της πρόβας. Ο εμπυχωτής συντονίζει την ομάδα, συντάσσει το υλικό που έχει κατατεθεί και καθοδηγεί την περαιτέρω δημιουργία. Το παραστασιακό κείμενο, από τη στιγμή που είναι έτοιμο προς παρουσίαση στο κοινό, έχει τη σταθερή μορφή του θεατρικού έργου⁶ (Oddey, 1994).

Ο εκπαιδευτικός/εμπυχωτής στην σχολική τάξη, χρησιμοποιώντας σαν ερέθισμα ερωτήματα όπως:

- Τι είδους απορρίμματα απέρριπταν οι αγροτικές κοινότητες τους προηγούμενους αιώνες;
- Πως γινόταν η διαχείριση των απορριμμάτων;
- Ποια θεωρούνταν τότε ανακυκλώσιμα και ποια μη ανακυκλώσιμα υλικά;
- Ανακύκλωναν οι κάτοικοι των κοινοτήτων αυτών και πώς;

Ενεργοποιεί την φαντασία των μαθητών με αποτέλεσμα την συλλογή πρωτογενούς υλικού με την χρήση τεχνικών όπως η «χιονοστιβάδα» ή «ο καταγισμός ιδεών» και την παραγωγή, ενός βασικού κειμενικού καμβά πάνω σε ένα συγκεκριμένο θέμα, όπως λόγου χάρη τα απορρίμματα. Σε μια επόμενη φάση χρησιμοποιώντας τις τεχνικές πρόβας του devised theatre, δηλαδή:

- θεατρικά παιχνίδια,
- αυτοσχεδιασμούς,
- παιχνίδια ρόλων,
- την ανακριτική καρέκλα,
- την ανίχνευση της σκέψης⁷ (thought-tracking),
- την οπτική γωνία, η οποία αποκαλύπτει τις ιδεολογικές, κοινωνικές και πολιτισμικές αντιλήψεις των ατόμων που εκφράζονται κάθε φορά,⁸

στήνεται μια παράσταση διάρκειας 10 – 15 λεπτών χωρίς ιδιαίτερα κοστύμια και σκηνικά, με στόχο την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των θεατών στις τεχνικές ανακύκλωσης που χρησιμοποιούνταν από τις αγροτικές κοινότητες των περασμένων αιώνων π.χ.

- την κομποστοποίηση, τεχνική ανακύκλωσης που χρησιμοποιούνταν από αιώνες για την παραγωγή λιπάσματος
- την αποστείρωση και επαναχρησιμοποίηση των γυάλινων μπουκαλιών,
- ένα παζάρι μεταχειρισμένων ρούχων και αντικειμένων όπου μπορούμε να βρούμε θησαυρούς για την αποκριάτικη μεταμφίεση μας
- την σοφίτα του σπιτιού της γιαγιάς που βρίσκονται παλιά παιχνίδια και μας λένε την ιστορία τους,
- ή τέλος, την ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση των κατεστραμμένων εργαλείων από σίδηρο από τις αγροτικές κοινότητες .

Το θέατρο του αστικού περιβάλλοντος

Διαφορετική είναι η θεατρική προσέγγιση του αστικού περιβάλλοντος. Σ' αυτή την περίπτωση σκηνικό για τον καλλιτέχνη αποτελεί η πόλη με τους κινδύνους της, το

⁶ Παραλλαγές της τεχνικής του devised theatre γνωστές ως «δραματοποίηση» ενός λογοτεχνικού κειμένου χρησιμοποιούνται ευρέως στην εκπαιδευτική διαδικασία συνήθως στα γλωσσικά μαθήματα.

⁷ Η ανίχνευση της σκέψης είναι μια τεχνική που αποκαλύπτει τις προσωπικές σκέψεις και αντιδράσεις των ρόλων σε συγκεκριμένες στιγμές του δράμενου. Οι μαθητές καλούνται να μπουν στο ρόλο και να αποκαλύψουν τις βαθύτερες επιθυμίες, τις σκέψεις, τις ανησυχίες και τα συναισθήματα του ρόλου μιλώντας σε πρώτο πρόσωπο.

⁸ Η παρουσίαση των διαφορετικών ερμηνειών μιας ιστορίας, φέρνει τους μαθητές σε επαφή με την ύπαρξη συμφερόντων ή κινήτρων, με την αποσιώπηση ή την αλλοίωση γεγονότων και κατ' επέκταση τα οδηγεί στην κριτική εξέταση της πραγματικότητας.

απρόβλεπτο, το τυχαίο, το αιφνίδιο. Στήνουν την παράστασή τους στα δρομάκια, τις πλατείες, τα καταστήματα, τα φανάρια των δρόμων σε ώρες κυκλοφοριακής αιχμής. Το δρώμενο στοχεύει να αιφνιδιάσει τον απομονωμένο θεατή και να διαφοροποιήσει την εξατομικευμένη προοπτική του την ώρα που εντάσσει την πόλη, τον εαυτό του, τους άλλους περαστικούς, στο θέαμα. Οι performers χρησιμοποιώντας τις διάφορες τεχνικές της Performance Art καλούν τον διαβάτη/θεατή να αντιμετωπίσει, καταστάσεις μέσα από τις οποίες η πόλη προβάλλει διαφορετική, έτσι εμπλέκουν το θεατρικό δρώμενο με τον αστικό περίγυρο και θεματικοποιούν το αστικό περιβάλλον.

Η «ερμηνευτική τέχνη»

Ο όρος Performance Art συνήθως αναφέρεται στην εννοιολογική τέχνη και μπορεί να χαρακτηρίσει οποιαδήποτε παράσταση περιλαμβάνει τέσσερα βασικά στοιχεία: το χρόνο, το χώρο, το σώμα του ερμηνευτή, και μια σχέση μεταξύ καλλιτέχνη και κοινού. Είναι ένα εφήμερο γεγονός που δεν επαναλαμβάνεται και μπορεί να συμβεί σε οποιοδήποτε χώρο και για οποιοδήποτε χρονικό διάστημα. Παρουσιάζεται σε ακροατήριο, αλλά δεν είναι ένα συμβατικό θεατρικό έργο, ούτε αποτελεί μια τυπική γραμμική αφήγηση. Ως εκ τούτου, μπορεί να περιλαμβάνει το κοινωνικό σχόλιο, μέσω της δράσης ή του προφορικού λόγου ως επικοινωνία ανάμεσα στον καλλιτέχνη και το κοινό, ή ακόμη και να αγνοήσει τις προσδοκίες του κοινού (Carlson, 1996).

Η θεατρική δράση της performance μπορεί στην απλούστερη μορφή της να είναι απλώς μια ζωντανή παγωμένη εικόνα⁹ π.χ. το ομοίωμα μιας νεκρής φώκιας ή ενός ανθρώπου ή μια τσάντα γεμάτη χρήματα αφημένη στο πάνω μέρος ενός κάδου που ξεχειλίζει από σκουπίδια. Μια εικόνα δηλαδή, που προκαλεί τους περαστικούς να σταματήσουν και να πιάσουν κουβέντα με τους performers. Μέσα από τη συζήτηση «γράφεται» σταδιακά μια φανταστική ιστορία που προκύπτει από το διάλογο ανάμεσα στους περαστικούς που δίνουν σημασία στο αξιοπερίεργο συμβάν και στα πρόσωπα τα σχετιζόμενα, υποτίθεται με αυτό, καθώς απαντούν στις ερωτήσεις με βάση τον καμβά που έχει προσχεδιαστεί στην τάξη.

Οι πλέον πρόσφορες για την Θ.Α «παραλλαγές» της performance art είναι το σωματικό θέατρο και οι παραστάσεις του θεάτρου δρόμου.

Το σωματικό θέατρο

Οι τεχνικές του Physical theatre χρησιμοποιούνται στην περιγραφή οποιασδήποτε ψυχικής κατάστασης, μέσω της σωματικής λειτουργίας με κύριο ζητούμενο όχι την λογική κατανόηση της ιστορίας αλλά το συντονισμό του κοινού με τον καλλιτέχνη σε συναισθηματικό-ψυχικό επίπεδο. Το θέμα είναι κάθε φορά ορισμένο και τα μέσα έκφρασης σωματικά και όχι κειμενικά. Στην γέννηση του καλλιτεχνικού γεγονότος δίνεται έμφαση στον ήχο δηλαδή την μουσική, τους ήχους της φύσης, τους ήχους της πόλης κλπ (Callery, 2001).

Σε ένα αυτοσχεδιαστικό εργαστήριο του Physical theatre μπορούν να διερευνηθούν:

- Η κίνηση των συμμετεχόντων σε slow motion.
- Η δημιουργία, με την κίνηση των ερμηνευτών στο χώρο, μιας ιστορίας που να περιλαμβάνει ένα πλέγμα σχέσεων.

⁹ tableau vivant

- Η ύπαρξη ενός εμποδίου στο δρόμο του ερμηνευτή, λ.χ. ενός τοίχου από αγκάθια, το οποίο θα δημιουργήσει άμεσα μια μετατροπή στην κίνηση και την σωματική έκφραση σε συνδυασμό με ένα συναίσθημα.
- Η συμμετοχή στον αυτοσχεδιασμό αντικείμενων: χαρτόκουτα, μπαστούνια, μπουκάλια νερού, μπαλόνια, πέτρες, καρέκλες και η σωματική ερμηνεία της ποιότητας τους, π.χ. ελαφρύ, βαρύ, μαλακό, σταθερό, σκληρό, εύκαμπτο, την οποία θα πρέπει να περιλάβει ο ερμηνευτής στην κίνηση του.

Παραδείγματος χάριν:

- Ζητήστε από τους μαθητές σας να φανταστούν ότι περπατάνε σε μια χωματερή ψάχνοντας κάτι που έχασαν ή κουβαλώντας κάτι που θέλουν να πετάξουν εκεί, και προτρέψτε τους να εκφράσουν σωματικά τα αισθήματα και τα συναισθήματα τους, μυρωδιές που τους ενοχλούν, εικόνες που τους προκαλούν λύπη, θυμό, φόβο ή αηδία.
- Επίσης, οι μαθητές μπορούν να αναπαραστήσουν διάφορα απορρίμματα, απαντώντας με σωματική έκφραση σε ερωτήματα όπως:
 1. Πως κινείται στο χώρο ένα πεταμένο μπουκάλι ή ένα άδειο χάρτινο κουτί από γάλα ή οι ήρωες της «Ντενεκεδούπολης»;
 2. Πως νοιώθει το μουχλιασμένο τυρί;¹⁰
 3. Φοβούνται τα υπολείμματα της πίτσας τα ποντίκια;
 4. Πως νοιώθει το ξερό ψωμί όταν του επιτίθεται μια ορδή από κατσαρίδες;

Το θέατρο δρόμου

Το θέατρο δρόμου, κατάγεται από τους τρελούς των βασιλιάδων και τους σαλτιμπάγκους των πανηγυριών. Τις τελευταίες δεκαετίες, τα θεάματα του θεάτρου δρόμου είναι άρρηκτα δεμένα, αφενός με τη έννοια του πολιτικού διαβήματος και αφετέρου με την αναζήτηση ενός διαφορετικού κοινού. Οι καλλιτέχνες απευθύνουν τον θεατρικό λόγο τους, στους μη ευνοημένους πολιτιστικά κατοίκους των πόλεων, προτάσσοντας τα πολιτικά μηνύματα και το αίτημα μιας γιορταστικής συνάντησης.

Στα πλαίσια αυτά, οι μαθητές/μαθήτριες :

- Ντυμένοι με στολές σαλτιμπάγκων και μακιγιαρισμένοι ανάλογα, μπορούν να στοιβάξουν σακούλες με σκουπίδια στην είσοδο ενός δημόσιου κτιρίου που βρίσκεται σε έναν κεντρικό δρόμο της πόλης μέχρι να γίνει ανέφικτη η πρόσβαση σε αυτό και να προκληθεί το ενδιαφέρον των περαστικών και η παρέμβαση των αρμοδίων αρχών.¹¹
- Ή καλυμμένοι με ανακυκλώσιμα σκουπίδια, όπως οι άνθρωποι-σκουπίδια του Schult, μπορούν να φτιάξουν «παγωμένες εικόνες» στους δρόμους της πόλης.
- Ή ντυμένοι κλόουν και περπατώντας πάνω σε ξυλοπόδαρα όπως οι παλιοί καλλιτέχνες του θεάτρου δρόμου, μπορούν να μοιράσουν έντυπο υλικό για την ανακύκλωση.

Επίσης μπορούν να στήσουν ένα happening δηλαδή μια δραστηριότητα που εμπλέκει τους θεατές στην εξέλιξη του θεατρικού γίνεσθαι. Π.χ.

¹⁰ Άσκηση αυτοσχεδιασμού που ζητήθηκε στις εισαγωγικές εξετάσεις της Δραματικής Σχολής του Εθνικού θεάτρου πριν μερικά χρόνια.

¹¹ Η ιδέα από το Orgy Street Theater «Our Daily Bread», στον ιστότοπο <http://archive.org/details/CaesarPinkOurDailyBread-OrgyStreetTheateronWallStreet>

- Μαθητές/μαθήτριες που φορούν αντιασφυξιογόνες μάσκες είναι κρυμμένοι μέσα σε κάδο απορριμμάτων που βρίσκεται τοποθετημένος σε κεντρικό σημείο της πόλης και όταν τον ανοίγει κάποιος περαστικός¹² πετάγονται όρθιοι και να τον ρωτούν αν έκανε διαχωρισμό απορριμμάτων, αν χρησιμοποιεί τους κάδους της ανακύκλωσης κλπ.
- Μαθητές/μαθήτριες ντυμένοι σαν τον ήρωα του Disney Wall-e¹³ ψάχνουν φορώντας γάντια τους κάδους και διαχωρίζουν τα σκουπίδια εξηγώντας παράλληλα στους περαστικούς τους λόγους που τους υποχρεώνουν να το κάνουν αυτό.

ΕΞΟΛΟΣ¹⁴

Το οικο-θέατρο και το θέατρο του αστικού περιβάλλοντος διερευνούν πολιτιστικά, κοινωνικά αλλά και περιβαλλοντικά προβλήματα όπως ο «πόλεμος των σκουπιδιών», η ανεξέλεγκτη παραγωγή και διάθεση των απορριμμάτων, η οποία αποτελεί ένα από τα σοβαρότερα περιβαλλοντικά προβλήματα της ανθρωπότητας σήμερα. Η παρούσα εισήγηση, πρότεινε θεατρικές δράσεις που απευθύνονται στην κοινότητα και στοχεύουν στην διάδοση φιλοπεριβαλλοντικών αντιλήψεων και πρακτικών στην τοπική κοινωνία και τη δραστηριοποίηση ευρύτερων κοινωνικών ομάδων στην κατεύθυνση της αειφορικής διαχείρισης των απορριμμάτων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Arendt, H. (1989) *The Human Condition*, Chicago: University Press.
- Beckman R. (April 12, 2008). «Throwaway art: don't trash it», *Washington Post*, 4
- Boal A. (1995), *The Rainbow of Desire*, London: Routledge.
- Bolton, G. (1992), *New Perspectives on Classroom Drama*, Great Britain: Simon and Schuster Education.
- Breiting S. & Mogensen, F. (1999), «Action competence and Environmental Education», *Journal of Curriculum Studies*, 29, 3, 319 - 353
- Callery D. (2001) *Through the Body: A practical guide to physical theatre*, London: Nick Hern Books.
- Carlson M. (1996) *Performance: A Critical Introduction*, London and New York: Routledge.
- Cecily G. (1984), *Collected writings on education and drama*, London: Hutchinson,
- Glotfelty C., & Fromm H. (1996) Eds, *The Ecocriticism Reader: Landmarks in Literary Ecology*, Athens and London: University of Georgia.
- Hart R. (1997), *Children's participation: The theory and practice of involving young citizens in community development and environmental care*, Earthscan : London.
- Heathcote D. & Bolton.G, (1994), *Drama for Learning – Dorothy Heathcote's Mantle of the Expert Approach to Education*, United States of America, Library of Congress in Publication Data.
- Inwood, H. (2003), «Creating a map for eco-art education», *Green teacher*, 72, 15-18.
- Oddey, A. (1994), *Devising Theatre: A Practical and Theoretical Handbook*, Routledge.
- Pavis P. (2006), *Λεξικό του Θεάτρου*, Αθήνα: Gutenberg.
- Portal J. (2007) ed., *The First Emperor: China's Terracotta Army*. London: British Museum.
- Sanders, P. (1992), «Eco-art: Strength in diversity», *Art journal*, 51(2), 77-81.

¹² Η ιδέα προέρχεται από το θεατρικό έργο του Σάμιουελ Μπέκετ *Το τέλος του παιχνιδιού*.

¹³ Το ρομπότ WALL-E = Waste Allocation Load Lifter Earth-Class, στην ομώνυμη ταινία ζει για εκατοντάδες χρόνια πάνω στη Γη, καθαρίζοντας τον πλανήτη από τα σκουπίδια.

¹⁴ Η «έξοδος» στο αρχαίο ελληνικό δράμα είναι το τελευταίο τμήμα της τραγωδίας, η ολοκλήρωση της θεατρικής πράξης, όπου συντελείται η κάθαρση, η λύτρωση και η πνευματική ανάταση.

- Sol LeWitt, J. (1967) *Paragraphs on Conceptual Art*, Artforum.
- Woolland B. (1999), *Η διδασκαλία του δράματος στο δημοτικό σχολείο*,
Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.
- Αλκηστις (1998), *Το βιβλίο της δραματοποίησης*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Βαροπούλου Ε. (18 Ιουλίου 1999), Ποια είναι τα νέα «οικολογικά» θέατρα, *Το Βήμα*, 18
- Γεωργιοπουλος (2002), *Περιβαλλοντική ηθική*, Gutenberg : Αθηνά.
- Μπέκετ Σάμιουελ (2000), *Το τέλος του παιχνιδιού*, Αθήνα: Ύψιλον.
- Φακίνου Ε. (2008), *Ντενεκεδούπολη*, Αθήνα: Κέδρος.